

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan rooli EU:n ja Moldovan suhteissa”

(2008/C 120/19)

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 15. helmikuuta 2007 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia lausunnon aiheesta

Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan rooli EU:n ja Moldovan suhteissa.

Asian valmistelusta vastannut ”ulkosuhteet”-erityisjaosto antoi lausuntonsa 15. marraskuuta 2007. Esittelijä oli Evelyne **Pichenot**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 12.–13. joulukuuta 2007 pitämässään 440. täysistunnossa (joulukuun 12 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 117 puolesta, 2 vastaan 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Kansalaisyhteiskunnan roolin edistäminen EU:n ja Moldovan suhteissa

1.1.1 Vuosi 2005 merkitsi **käännekohtaa** Euroopan unionin ja Moldovan suhteissa. Sen jälkeen, kun EU:n ja Moldovan toimintasuunnitelma (2005–2008) hyväksyttiin, EU:n lähetystö perustettiin maan pääkaupunkiin ja korkea edustaja nimitettiin Transdnestrian konfliktia koskeviin neuvotteluihin, edellytykset kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen täytäntöönpanemiseksi ovat parantuneet selkeästi. Näin ollen tässä ETSK:n ensimmäisessä EU:n ja Moldovan yhteistyötä käsittelevässä lausunnossa pyritään edistämään kansalaisyhteiskunnan roolia kyseisen dynamiikan vahvistamiseksi ja yhteisen ohjelman käynnistämiseksi lähitulevaisuudessa esitettävien aloitteiden pohjalta.

1.1.2 Tiivis yhteistyö Euroopan unionin ja Moldovan välillä voi perustua ainoastaan yhteisymmärrykseen yhteisistä arvoista, etenkin perusvapauksien kunnioittamiseen, sitoutumiseen kaikille avoimeen demokraattiseen yhteiskuntaan sekä kansalaisyhteiskunnan osapuolten riippumattomuuteen perustuvaa vuoropuhelua koskevan periaatteen hyväksymiseen. Kansalaisyhteiskunta on tulevaisuudessa Moldovan todellisen identiteetin keskeinen osatekijä. Sen perustana on inhimillinen rikkaus, joka on syntynyt alueella, jolla kulttuurit ja kielet ovat vuorovaikutuksessa. Tämä rikkaus on merkittävä voimavara.

1.1.3 On syytä todeta, että perinteitä ja kokemuksia riippumattomista kansalaisyhteiskunnan organisaatioista ei ole, kuten ei ole muissakaan IVY-maissa, joilla on sama historiallinen tausta. Meneillään olevaa kehitystä ajatellen komitea katsoo kuitenkin, että on välttämätöntä luoda yhteyksiä, jotta löydetäisiin kumppanit, jotka ovat valmiita etenemään edellä mainittujen yhteisten arvojen kunnioittamisen pohjalta.

1.1.4 ETSK muistuttaa painokkaasti, että EU:n ja Moldovan toimintasuunnitelman ⁽¹⁾ onnistuminen naapuruuspolitiikan puitteissa on sidoksissa valmiuteen **kutsua kansalaisyhteiskunnan organisaatiot mukaan ja saada ne osallistumaan** toimintasuunnitelman täytäntöönpanoon. Näin ollen olisi toivottavaa, että komissio lähettää selkeän viestin tekemällä ehdotuksen perusteista, menettelytavoista ja välineistä kansalaisyhteiskunnan entistä tiiviimmän osallistumisen mahdollistamiseksi. ETSK on kuitenkin tyytyväinen EU:n Chisinaun-lähetystön

toimiin sen Moldovan kansalaisyhteiskuntaa kohtaan osoittaman huomion johdosta. Se luo suotuisat olosuhteet, jotta kansalaisyhteiskunnan edustajat kutsuttaisiin virallisesti mukaan toimintasuunnitelmaa koskevaan katsaukseen huhtikuussa 2008 sekä tiiviimmän kumppanuuden seuraaviin vaiheisiin.

1.1.5 ETSK suosittaa rakentamaan säännölliset ja tulevaisuuteen suuntautuvat suhteet Moldovan kansalaisyhteiskuntaan. Aluksi suhteet on jäseneltävä. Tähän liittyen olisi aiheellista järjestää vuonna 2008 **konferenssi**, jonka valmisteleminen tehtäisiin tiedonkeruumatka, jotta yksilöitäisiin kumppanit, jotka osoittavat toiminnassaan pyrkimystä avoimuuteen. Kyseisessä tapahtumassa, joka käsittäisi paikallisia ja alueellisia toimijoita, pyritäisiin yhdessä laatimaan työsuunnitelma seuraavassa luettelujen ehdotusten pohjalta:

- Moldovan nykyisten, sekä hallituksen että unionin toimesta käyttöön otettujen **tiedottamis- ja kuulemis-**mekanismien arvioiminen sekä katsaus toimintasuunnitelman (2005–2008) täytäntöönpanoon
- **kansalaisyhteiskunnan** valmistaminen ja **kouluttaminen** kumppanuuden jatkamiseen vuoden 2008 jälkeen
- unionin **rahoitusvälineen mekani-**smien omaksuminen moldovalaisen organisaatioiden keskuudessa.

Kyseisenlainen työsuunnitelma edellyttää, että Euroopan unionin ohjelmista sitoudutaan rahoittamaan kansalaisyhteiskunnan aloitteita.

1.1.6 Moldovan kansalaisyhteiskunnan kanssa vuonna 2008 järjestettävästä konferenssista laadittavan katsauksen jälkeen olisi aiheellista käynnistää uusia aloitteita ja ylläpitää komitean ”naapuruus-ryhmässä” suhteita **edistykseen perustuvan lähestymistavan** pohjalta. Tarkoitus on toisin sanoen huolehtia siitä, että suhteissa otetaan huomioon periaatteet, jotka muodostavat hyvän hallintotavan ja kestävä kehityksen ytimen. Kyseinen kannustimiin perustuva lähestymistapa tukeutuisi seuraaviin periaatteisiin, jotka mainitaan jo yleistä tullietuusjärjestelmää (*Generalised System of Preferences Plus*, ”GSP Plus”) koskevassa sopimuksessa:

- YK:n ja ILO:n 16 tärkeintä yleissopimusta ⁽²⁾, jotka koskevat ihmisoikeuksia ja työntekijöiden oikeuksia

⁽¹⁾ Ks. liite B.

⁽²⁾ Aihetta ”Ehdotus: Neuvoston asetus yleisen tullietuusjärjestelmän soveltamisesta” käsittelevä ETSK:n lausunto, jonka esittelijä oli Antonello Pezzini ja joka hyväksyttiin 9.–10. helmikuuta 2005 pidetyssä täysistunnossa (EUVL C 221/15, 8.9.2005).

— ympäristöön ja hyvän hallintotavan periaatteisiin liittyvät 11 tärkeintä yleissopimusta ⁽³⁾.

1.1.7 Euroopan unionilla olisi näin kannustava rooli suhteessa Moldovan kansalaisyhteiskunnan organisaatioihin, jotta ne omalta osaltaan pyrkisivät saavuttamaan riippumattomuutta, edustavuutta ja avoimuutta koskevat eurooppalaiset standardit. Komission on syytä sisällyttää aina kuhunkin toimitus suunnitelmaa koskevaan väliraporttiin erityinen kohta, jossa tarkastellaan perusoikeuksien, kuten yhdistymis- ja ilmaisunvapauden, kunnioittamista ja jota täydennetään järjestäytymis- oiskeutta koskevalla arviolla.

1.1.8 ETSK katsoo, että etusijalle on asetettava se, että moldovalaiset itse ottavat vähitellen jälleen omakseen kansainvälisten tai eurooppalaisten elinten niiden käyttöön antamat väli- neet ja asiantuntemuksen. ETSK kannattaa Euroopan neuvoston esitystä tukea kansalaisyhteiskuntaa korruption torjunnassa (GRECO:n ⁽⁴⁾ lähestymistapaan sisältyvä periaate). Se kehottaa ryhtymään rajatylittävään yhteistyöhön suurikokoisuuden torju- miseksi.

1.1.9 ETSK kannattaa eurooppalaisten ja kansainvälisten avunantajien aloitetta ryhtyä neuvotteluihin niiden toiminnan yhteensovittamiseksi. Se suosittelee ensisijaisia toimia perussosiaa- lipalveluiden kohentamiseksi köyhyyden vähentämiseen tähtää- vissä ohjelmissa ja painottaa erityisesti elinolojen parantamista orpokodeissa, antiretroviraalisten lääkevalmisteiden hintojen alentamista sekä tukea ihmiskaupan uhrien uudelleenintegroin- tiin.

1.1.10 Pitkittänyt kuivuus kesällä 2007 syöksi maan vaikeaan tilanteeseen vararikkoja ja ylivelkaantumista aiheuttaneen huonon sadon johdosta. Hallitus turvautui kansainväliseen elin- tarvikeapuun sekä YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n antamaan tekniseen tukeen. Komitea pitää erittäin tärkeänä solmia suhteita maatalous- ja elintarvikealalla aktiivisesti toimi- viin kansalaisyhteiskunnan organisaatioihin. Euroopan komissio on myöntänyt kolme miljoonaa euroa humanitaarista apua kaik- kein heikoimmassa asemassa oleville maille lyhyellä ajanjaksolla.

1.1.11 ETSK pitää erityisen tärkeänä, että on yhteisiä verkos- toja ja hankkeita, jotka yhdistävät kaikkia moldovalaisia, Trans- dnestrian asukkaiden organisaatiot mukaan luettuina. Komitea kannustaa EU:ta jatkamaan ponnistelujaan sellaisen ratkaisun löytämiseksi kyseiseen konfliktiin, jolla säilytetään alueellinen yhtenäisyys, ja viemään eteenpäin rajavalvonnan avustusoperaa- tiota (EU BAM).

1.1.12 ETSK suosittaa edistämään demokraattisten käytän- teiden vaihtoa kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välillä tutustuttamalla komitean moldovalaiset keskustelukumppanit Internetissä saatavilla oleviin (erityisesti romaniankielisiin) ETSK:n julkaisuihin sekä kansallisten talous- ja sosiaali- neuvostojen toimintaan Internet-sivujen CESlinkin kautta. ETSK kannustaa jäsenvaltioiden (etenkin Romanian ja Bulgarian) kansallisia talous- ja sosiaali- neuvostoja sekä AICESIS:ta ⁽⁵⁾ toimi-

maan yhdessä Moldovan yhteiskunnan lähentämiseksi euroop- palaisen kansalaisyhteiskunnan välineisiin ja käytänteisiin.

1.1.13 ETSK toivoo, että Moldovan kansalaisyhteiskunnan osallistuminen Länsi-Balkanin ja Mustanmeren alueelliseen vuoropuheluun tehostuu erityisesti alueidenvälisen ja rajatylit- tävän yhteistyön avulla kyseisellä, lähitulevaisuuden kannalta strategisella alueella. Euroopan unionin ja Moldovan yhteistyö kuuluu osana naapurimaiden ja etenkin Venäjän kanssa tehtä- vään tiivistettyyn yhteistyöhön.

1.2 Tuen lisääminen tulevaisuuden kannalta merkittävälle ja sovintoa edistävälle organisaatioille

1.2.1 Rakentavan työmarkkinavuoropuhelun käynnis- täminen

Heikkojen työmarkkinasuhteiden johdosta ETSK muistuttaa Moldovan sitoutumisesta ILO:n yleissopimuksiin sekä Euroopan neuvoston sosiaaliseen peruskirjaan ja sen valitusmekanismiin. Komitea suosittaa, että ILO tarjoaisi teknistä tukea, jotta työmarkkinakiistat voitaisiin käsitellä erityistuomioistuimissa.

1.2.2 Yhteyksien edistämistä eurooppalaiseen yhteis- kuntaan koskevan sitoumuksen konkretisoi- minen

ETSK kannattaa määrätietoisesti viisumin saamista ja henki- löiden takaisinottoa koskevia sopimuksia, joilla luodaan viisumin hankkimista helpottavia järjestelyitä, jotta kansalaisten välistä kanssakäymistä lisättäisiin etenkin, kun on kyse tulevaisuuden kannalta tärkeistä ryhmistä, kuten korkeakouluopiskelijoista, tutkijoista, toimittajista ja kansalaisyhteiskunnan edustajista. Komitea suosittaa laajentamaan pääsyä yhteisön ohjelmiin, etenkin nuorille Erasmus Mundus -ohjelman kautta. Vuoden 2007 lokakuussa allekirjoitetut ⁽⁶⁾ viisumin myöntämistä ja henkilöiden takaisinoton helpottamista koskevat sopimukset voisivat myös osaltaan auttaa ratkaisemaan kysymyksen Roma- nian kansalaisuutta hakevien Moldovan kansalaisten jättämien hakemusten tulvasta.

ETSK kehottaa Moldovan hallitusta kutsumaan kansalaisyhteis- kunnan mukaan eurooppalaisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin (WTO, ETYJ), Euroopan neuvosto ja Ranskankielisten maiden yhteysjärjestö Francophonie). ETSK kannustaa jäsenvaltioita etsi- mään ja rahoittamaan yhteyksiä ja vuorovaikutusta Moldovan kansalaisyhteiskunnan kanssa (korkeakoulujen apurahat, ystävyystoiminta, rajatylittävä yhteistyö).

1.2.3 Ympäristötilan- teen huomioon ottaminen

ETSK suosittaa tukemaan ympäristöorganisaatioita, jotka pyrkivät edesauttamaan sitä, että hävitetään ase- ja ammus- varastot, joita ei voida siirtää, sotilastoiminnassa syntyneet jätteet ja teollisuuden kaatopaikat sekä puhdistetaan pilaantuneet vedet.

⁽³⁾ Liitteenä oleva luettelo.

⁽⁴⁾ Euroopan neuvosto: lahjonnan vastainen valtioiden ryhmä.

⁽⁵⁾ Talous- ja sosiaali- neuvostojen ja vastaavien elinten kansainvälinen järjestö (AICESIS).

⁽⁶⁾ Sopimukset on määrä ratifioida ennen vuoden 2007 loppua.

2. Moldovan sosioekonomisen tilanteen keskeiset ominaispiirteet

2.1 Moldovan asukaskohtainen BKT on noin 1 000 dollaria, se on Euroopan mantereen maista köyhin ja ainoa, jonka Maa-ilmankinankki on luokitellut alhaisen tulotason maaksi. Moldovan väestö vähenee (alle neljä miljoonaa vuonna 2004), mikä johtuu (etenkin miesten) kuolleisuuden kasvusta, syntyvyyden laskusta sekä merkittävästä muuttovirrasta.

2.2 Vuosina 1999–2005 köyhyys saavutti dramaattisen tason ja on sen jälkeen lieventynyt, mutta pysyy vielä nykyäänkin korkealla, keskimäärin noin 30 prosentin tasolla. Olot kohentuvat epätasaisesti, mikä synnyttää absoluuttisen köyhyyden saarekkeitä (kaksi dollaria/päivä), joiden uhreja ovat merkittävä osa lapsista ja ikääntyneistä. Vielä nykyäänkin 40–50 prosenttia asukkaista eräillä maaseutualueilla ja pienissä kaupungeissa on köyhiä.

2.3 Aivan liian monet lapset ovat vaarassa joutua mahdollisesti hyväksikäytetyiksi kodittomuuden, lapsityön, ihmiskaupan ja prostituution johdosta. Korkea köyhyysaste on myös huomattavasti lisännyt niin kutsuttua sosiaalisten orpojen ilmiötä, jossa vanhemmat antavat lapsensa orpokoteihin, koska lasten kasvataminen ei ole heille taloudellisesti mahdollista.

2.4 Naisiin kohdistuu voimakasta syrjintää huonontuneen yhteiskunnallisen tilanteen johdosta. Naisten työttömyys on korkea, he joutuvat tekemään koulutustaan vastaamatonta työtä, heidän palkkansa ovat alhaiset ja he ovat maatalouden kausityövoimaa. He ovat miehiä alttiimpia köyhyysriskeille erityisesti leikattujen sosiaalietuuksien (terveys, koulutus ja perhe) sekä eläkkeiden tason vuoksi. Nämä tilanteet saavat naiset, jotka ovat usein perheenäitejä, hyväksymään laittomia tai vaarallisia tarjouksia, jolloin he ovat vaarassa joutua ihmiskaupan uhreiksi. Valtaosa kyseisistä uhreista on työpaikkaa etsiviä nuoria naisia.

2.5 Vuonna 2004 Moldova hyväksyi kasvu- ja köyhyyden torjuntaohjelman, jolle Maailmanpankki, Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelma UNDP ja muut avunantajat ovat antaneet tukensa. Joulukuussa 2006 avunantajina toimivat eri rahoituslaitokset ja EU sopivat koordinoinnista, joka oli esimerkiksi keino varmistaa varojen myöntämiseen sovellettavien ehtojen johdonmukaisuus ja tehokkuus, ja sitoutuivat antamaan miljardi euroa lahjoituksina ja lainoina neljänä seuraavana vuotena.

2.6 Heikentynyt työmarkkinatilanne

2.6.1 Työmarkkinatilanne Moldovassa on heikentynyt merkittävästi 1990-luvulla samanaikaisesti tapahtuneen taloudellisen romahduksen kanssa. Venäjällä elokuussa 1998 puhjennut kriisin jälkimainingeissa työllisyysaste laski voimakkaasti, alkaakseen jälleen kasvaa vuodesta 2003 lähtien. Vuodesta 1999 työttömyysaste on näin ollen laskenut 11 prosentista noin 7,4 prosenttiin vuoden 2006 lopulla rekisteröidystä työikäisestä väestöstä. Noin 35 prosenttia työssä käyvistä väestöstä tekee pimeää työtä⁽⁷⁾.

2.6.2 Vaikka reaali-palkat ovat jatkaneet nousuaan, palkkojen keskitaso on edelleen erittäin alhainen ja vastasi 129 dollaria vuonna 2006⁽⁸⁾. On kuitenkin otettava huomioon muut tulonlähteet. Yhtäältä huomattava osa perheistä saa rahalähetyksiä

ulkomailla asuvilta perheenjäseniltään. Toisaalta pimeä työ on edelleen yleistä: virallisen tilastolaitoksen mukaan yli 200 000 työntekijää (eli 15 prosenttia työikäisestä väestöstä) työskentelee rekisteröimättömissä yrityksissä, ja vastaavasti rekisteröityjen yritysten henkilöstöstä 35 prosenttia on työntekijöitä, joista työnantajat eivät ole tehneet ilmoitusta (erityisesti rakennus- sekä maa- ja metsätalouseläällä).

2.6.3 Monet Moldovan kansalaiset ovat lähteneet maastaan työskennellä ulkomailla, suurin osa heistä laittomasti. Tämä osittain kausiluonteinen maastamuutto, jonka arvioidaan käsittävän jopa miljoona aikuista, vastaa noin 30:tä prosenttia koko työvoimasta. Henkisen pääoman menettäminen ja sen vaikutukset sairausvakuutus- ja sosiaaliturvajärjestelmien rahoittamiseen ovat kyseisen muuttoaallon kielteisiä seurauksia. Kun otetaan huomioon köyhyysaste, on lisäksi todennäköistä, että työperäinen muuttoliike jatkuu tulevana vuosina.

2.7 Moldovan talouden heikkoudet

2.7.1 Venäjän vaikutuspiirissä oleva talous

2.7.2 Moldovan BKT:n ankara romahdus 1990-luvulla johtui ulkoisista syistä, kuten markkinoiden menettämisestä, energiariippuvuudesta, koulutettujen työntekijöiden maastamuutosta sekä Transdnestrian teollisuusalueen irrottautumisesta.

2.7.3 Huolimatta kasvun tuntuvasta elpymisestä vuoden 2000 jälkeen (jopa 6–8 prosenttia vuodessa) talous on edelleenkin erittäin haavoittuva (kasvua 4 prosenttia vuonna 2006), ja kehityssuunta on vaarassa näivettyä vuonna 2007. Hidastumisen pääasiallisena syynä on Gazprom-jakeluyhtiön määräämää kaasun hinnan kaksinkertaistaminen vuonna 2006.

2.7.4 Ärsyntyneenä Moldovan presidentin EU-myönteisestä linjasta Venäjä on käyttänyt kieltoa tuoda moldovalaista viiniä markkinoilleen poliittisena painostuskeinona. Vuonna 2006 Moldovalta otettiin näin yksi sen tärkeimmistä vientitulojen lähteistä (viinin osuus Moldovan viennistä on 35 prosenttia, ja 85 prosenttia sen viennistä suuntautuu Venäjälle).

2.8 Maatalous- ja elintarvikealan hallitseva asema

2.8.1 Moldova on edelleen pääasiassa maatalousmaa. Maatalous- ja elintarvikeala tuottaa yli 30 prosenttia BKT:stä⁽⁹⁾ sekä huomattavan osan viennistä (65 prosenttia); perheitä vastaavat merkittävältä osin kaupunkien ja maaseudun omavaraisuudesta. Myös elintarviketeollisuudella on huomattava asema taloudessa. Satojen laatu ja määrä vaikuttavat kevyen teollisuuden aloihin tuotantoketjun alku- ja loppupäässä (väkilannoitteet, pullot, pakkaukset).

2.9 Siirtolaisten perheilleen osoittamien rahalähetysten ratkaiseva rooli

2.9.1 On aiheellista todeta, että edellä mainitun syvän taantumien jälkeiset muutamat myönteiset taloudelliset tulokset eivät johdu talouden korjaantumisesta, vaan ulkomaille työskentelemään lähteneiden moldovalaisten massiivisista rahalähetyksistä (30 prosenttia Moldovan BKT:stä): 600 000:sta miljoonaa moldovalaista työskentelee Länsi-Euroopassa (19 prosenttia Italiassa) tai Venäjällä (60 prosenttia). Vuonna 2006 he lähettivät kotimaahansa miljardi euroa.

⁽⁷⁾ Moldovan viranomaisten tilastotietoja.

⁽⁸⁾ Moldovan viranomaisten tilastotietoja.

⁽⁹⁾ Moldovan viranomaisten tilastotietoja.

2.9.2 Investoinneille suotuisan ilmapiirin puuttuessa kyseisiä rahalahetyksiä ei käytetä uuden taloudellisen toiminnan rahoittamiseen. Nämä rahoitusvirrat aiheuttavat hintojen nousua kiinteistöalalla, tuontitarvotoiden kysynnän voimakasta kasvua sekä inflaatiopaineita.

3. **Demokratia, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja hyvä hallintotapa**

3.1 *Inhimillinen kehitys*

3.1.1 Vuonna 2006 Moldova oli 114. sijalla inhimillisen kehityksen indeksiä osoittavassa UNDP:n luettelossa, jossa se sijoittui Euroopan maista huonoimmin ja oli myös yksi viimeisistä entisestä Neuvostoliitosta irtautuneiden tasavaltojen joukossa.

3.1.2 Tiedotusvälineiden riippumattomuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen puutteella sekä oikeusjärjestelmän toiminnan ongelmilla on haitallisia vaikutuksia Moldovan kansalaisten aloitteisiin ja kansalaisyhteiskunnan kykyyn järjestäytyä.

3.1.3 Tiedotusvälineiden riippumattomuus on yksi Euroopan neuvoston tuoreessa raportissa (vuoden 2007 syyskuu) ⁽¹⁰⁾ korostetuista tärkeimmistä kysymyksistä. Ilmaisunvapauden turvaava lainsäädäntöuudistus on varmasti tärkeä, mutta ei riitä takaamaan tätä vapautta käytännössä. Myös puolueettomuus ja ammattietiikka ovat tärkeitä seikkoja toimittajan ammatissa. Se edellyttää, että poliittiset päättäjät eivät painosta toimittajia varsinkaan audiovisuaalisissa tiedotusvälineissä.

3.2 *Korkea korruptiotaso*

3.2.1 Järjestäytynyt rikollisuus on huomattava turvallisuusongelma, joka haittaa instituutioita ja investointeja. Rikollisten toiminta on erittäin vahingollista: kannustamista veronkiertoon, salakuljetuksen helpottamista, korruptiota. Transparency International -järjestön kaikille maailman maille vuonna 2006 laske-massa korruptioindeksissä Moldova (81. sijalla) sai asteikossa, jossa 10 on maksimi, arvosanan 3,2, kuten maineeltaan erittäin korruptoituneet maat. Pieni parannus kyseisessä luokituksessa osoittaa hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan halua torjua korruptiota.

3.3 *Demokraattisen perinnön hauraus ja perinteiltään autoritaarinen valtiojohto*

3.3.1 ETSK kehottaa Moldovan viranomaisia ottamaan huomioon kansainvälisten tarkkailijoiden (ETY):n suuri tarkkailijaryhmä, johon kuului noin sata jäsentä) kesäkuussa 2007 järjestettyjen paikallisvaalien yhteydessä laatimat päätelmät, jotta kaikki epäkohdat vaaleja koskeviin eurooppalaisiin normeihin nähden korjattaisiin. Näin parlamenttivaalit voidaan järjestää vuonna 2009 demokraattisempien olosuhteiden vallitessa.

3.3.2 Euroopan neuvoston raporteissa Moldovaa kannustetaan jatkamaan toimiaan etenkin oikeudenkäytön riippumattomuuden ja tehokkuuden, tiedotusvälineiden moniarvoisuuden sekä paikallisdemokratian lujittamisen osa-alueilla. Moldova on

⁽¹⁰⁾ Komission kertomus Euroopan neuvoston Moldovaan kohdistuvien velvoitteiden ja sille tehtyjen sitoumusten noudattamisesta, syyskuu 2007.

saanut demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevan eurooppalaisen aloitteen tukea alueellisten hankkeiden puitteissa vuosina 2002–2004 sekä vuodesta 2007. Demokratiaa ja ihmisoikeuksia koskevalla eurooppalaisella aloitteella on tuettu kansalaisyhteiskunnan toimia, joilla pyritään edistämään demokratiaa ja ihmisoikeuksia.

3.4 *Transdnestria, naapurisuuspolitiikan geopoliittinen haaste*

3.4.1 Transdnestria, joka tukeutuu Venäjän apuun ja Venäjän asevoimien osaston läsnäoloon, aiheuttaa edelleen jännitteitä ja turvattomuutta EU:n rajoilla ja on alueen geopoliittisen palapelin osanen.

3.4.2 Pyrkimys löytää poliittinen ratkaisu Transdnestrian irrottautumiseen on lisäksi yksi EU:n toimintasuunnitelman painopisteistä. EU:n kiinnostus kiistaa kohtaan kasvoi Romanian ja Bulgarian EU-jäsenyyden lähestyessä; niiden liittyttyä unioniin Moldovasta tuli EU:n rajanaapuri. EU:n osallistumista ongelman ratkaisemiseen on vahvistettu vuonna 2005 nimittämällä erityisedustaja (Kalman Mizsei, maaliskuusta 2007 lähtien), jolla on tarkkailijan asema niin kutsutuissa "5+2"-neuvotteluissa. Tällä hetkellä neuvottelut ovat umpikujassa.

3.4.3 Lisäksi alue tunnetaan järjestäytyneen rikollisuuden keskuksena (aseiden ja strategisen tarvikkeiden kauppaa, rahanpesua, huumeita ja ihmiskauppaa), joka hyödyttää sekä paikallisia että myös Venäjän, Ukrainan ja muiden maiden rikollisorganisaatioita.

3.5 *Moldovan ja Ukrainan rajalla toteutettava Euroopan unionin rajavalvonnan avustusoperaatio (EU BAM)*

3.5.1 Moldovan suhteet Ukrainaun, jonka alueen eristämä se on, vailla merenrannikkoo, ovat ongelmalliset Transdnestrian konfliktin sekä EU:n ja Venäjän suhteiden johdosta. Moldovan asemaa voidaankin luonnehtia erittäin sekavaksi. Moldova on ollut samanaikaisesti ihmis- ja huumekaupan läpikulkupaikka ja lähde, sillä valvonta Moldovan rajoilla on ollut erittäin heikkoa, ja maa on kulkuväylä Mustallemerelle Odessan sataman kautta.

3.5.2 EU:n joulukuussa 2005 Ukrainan ja Moldovan presidenttien yhteisestä pyynnöstä käynnistämä rajavalvonnan avustusoperaatio (EU BAM) on merkinnyt ratkaisevaa askelta maan vakauttamiseksi ja salakuljetuksen estämiseksi. Noin sata 17 EU-maasta lähtöisin olevaa tullivirkailijaa ja rajavartijaa tarkkailee moldovalaisien ja ukrainalaisten kollegojensa työtä ja antaa heille tukea ja painostaa näin merkittävällä tavalla Transdnestrian hallitukseksi itseään kutsuvaa elintä. Kyseisessä operaatiossa toimet kohdistetaan vaaranalaisiin ihmisiin ja alueisiin, ja siinä on saavutettu todellista menestystä.

3.5.3 Marraskuussa 2006 operaatiota täydennettiin automatisoidulla tietojenvaihtojärjestelmällä rajavalvonnan tehokkuuden lisäämiseksi. Operaatiota jatketaan marraskuuhun 2009 saakka. ETSK toivoo, että ponnisteluja jatketaan kyseisen rajan turvaamiseksi.

4. Yleiskatsaus Moldovan kansalaisyhteiskuntaan ja sen toimintaan

4.1 Keskeiset huomiot vuonna 2004 tehdyltä ETSK:n matkalta

4.1.1 Edellä kuvailussa poliittisesti ja taloudellisesti vaikeassa tilanteessa olosuhteet eivät ole olleet otollisia kansalaisyhteiskunnan toiminnalle. Sellaisten miesten ja naisten lukumäärä, jotka olisivat mahdollisesti valmiita työskentelemään kansalaisyhteiskunnan organisaatioissa joko kansallisella tai paikallisella tasolla, on vähentynyt voimakkaasti erityisesti maastamuuton johdosta — ennen kaikkea silloin, kun on kyse hyvän koulutustason hankkineista nuorista aikuisista. Valtiollisten elinten yhteydenpito näihin on ollut vain satunnaista. Hallinnollisten rakenteiden keskittäminen on haitannut yhteiskunnallisten liikkeiden kehittymistä. Lyhyesti sanottuna patriarkaalin hallintojärjestelmä, joka on selvästi iskostunut yhteiskuntaan, antaa valtiolle päävastuun väestön hyvinvoinnista. Presidentin tehtävässä tulee selkeästi ilmi väestön valtaosan tahto siitä, että heitä johtaa vahva henkilö.

4.1.2 Perustuslaissa ei ole poliittisten puolueiden asemaa lukuun ottamatta minkäänlaista mainintaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioista tai kokoontumisoikeudesta. Siinä mainitaan kuitenkin oikeus ”perustaa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin” (42 artikla) sekä tunnustetaan yhdistymisvapaus (40 artikla). Kansalaisjärjestöjen toimintaolosuhteet ovat parantuneet ”julkisoikeudellisia yhteisöjä ja säätiöitä koskevan lain” (1997) myötä. Käytännössä on voitu havaita päällekkäisyyttä yhtäältä valtiokoneistossa tehtäviä harjoittavien henkilöiden ja hallituspuolueiden ja toisaalta taloudellisia tai poliittisia intressejä edustavien elinten välillä.

4.1.3 Erityisesti Euroopan neuvoston tarkkailijoiden ⁽¹¹⁾ näemyksen mukaan oikeusjärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu, jotta varmistettaisiin lakien noudattaminen yleisesti ottaen ja erityisesti kansalaisyhteiskunnan kunnioittaminen. Moldova kuuluu kuitenkin edelleen Euroopan neuvoston seurantamenettelyn piiriin erityisesti, jotta varmistettaisiin oikeuslaitoksen riippumattomuus.

4.2 Asiantuntijoiden tutkimuksiin perustuva ajantasaistus kansalaisyhteiskunnan tilasta vuonna 2007 ⁽¹²⁾

4.2.1 Eri lähteiden perusteella voidaan todeta, että kansalaisjärjestöjen kokonaismäärä on kasvanut huomattavasti. Lukumäärä on noussut ETSK:n tutkimuksessa arvioituista noin 3 000:sta vuonna 2004 yli 7 000:een vuonna 2007 ⁽¹³⁾, vaikka tutkimuksessa täsmennetään, että niistä 54 prosenttiin ei saada yhteyttä. Kyseisten arvioiden mukaan alle 20 prosenttia rekis-

⁽¹¹⁾ *Honouring of obligations and commitments by Moldova*, Euroopan neuvosto, 14. syyskuuta 2007.

⁽¹²⁾ Tutkimuksia Moldovan kansalaisyhteiskunnasta: Euroopan unioni ja Moldovan kansalaisyhteiskunta — AETI:n (*Association for European Training and Information*) ja ECASin (*European Citizen Action Service*) vuoden 2006 järjestämän konferenssin päätelmät; EU:n ja Moldovan yhteistä toimintaa koskevan suunnitelman täytäntöönpanosta käytävän Moldovan hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelun vahvistaminen, ”*Eurasia Fondation*” -organisaation järjestämän konferenssin päätelmät, Moldovan ulkoasiainministeriö ja USAID, huhtikuu 2006; valtiosta riippumattoman sektorin vahvistaminen Moldovan tasavallan konfliktialueella, ”TMAC”, helmikuu 2007; valtiovallasta riippumattomien organisaatioiden kehitystä koskeva tutkimus avunantajien kokousta varten, ”PNUD”-hanke, toukokuu 2007; Moldovan tasavallassa toimivia valtiovallasta riippumattomia organisaatioita koskeva tutkimus, EU-hanke, ”TRANSTEC”, touko-kesäkuu 2006, Moldovan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden rahoituksen kestävyuden lisääminen, ”PNUD & SOROS”, 2005. Kyselytutkimus valtiovallasta riippumattomien organisaatioiden kehityksestä Moldovan tasavallassa; Euroopan neuvoston seurantakertomus, syyskuu 2007; siirtymätalousmaat vuonna 2007: Moldova, CEPS, George Dura ja Nio Pepescu 2007; Transdnestrian tilanne, *People in Need* (Tšekki), marraskuu 2006.

⁽¹³⁾ UNDP:n tutkimus, toukokuu 2007.

teröidyistä organisaatioista on nykyään aktiivisia. Lisäksi voidaan havaita kansalaisjärjestöjen huomattava lisääntyminen paikallis- ja aluetasolla, Transdnestrian alue mukaan luettuna.

4.2.2 Kansalaisjärjestöjen maantieteellinen keskittyminen pääkaupungin, Chisinaun, ympärille on edelleen leimaa-antavaa, joskin se on suhteellisesti ottaen vähentynyt. Neljän viime vuoden aikana 67 prosenttia rekisteröidyistä kansalaisjärjestöistä perustettiin valtakunnallisella tasolla ja 82 prosenttia paikallistasolla ⁽¹⁴⁾. Kansalaisjärjestöjen toiminta-alat liittyvät kaikkiin Moldovan yhteiskunnan osa-alueisiin, mutta ulkoiset avunantajat suuntaavat usein niiden toiminnan painopisteitä.

4.2.3 Ilmeisesti yhteydet työntekijä- ja työnantajajärjestöjen sekä eri intressejä edustavien kansalaisjärjestöjen välillä ovat edelleen vähäisiä. Tämä johtuu siitä, että osapuolet eivät tunne toisiaan, sekä keskinäisestä epäluulosta. Eräs poikkeus on tullut esiin Transdnestriassa, jossa yhteydenpitoa on syntynyt muutamien kansalaisjärjestöjen ja erään liikemiesryhmän välillä.

4.2.4 EU:n ja Moldovan toimintasuunnitelman voimaantulo vuonna 2005 antoi kansalaisyhteiskunnalle uutta pontta etenkin järjestökentässä monien eri hankkeiden toteuttamiseksi siitä huolimatta, että kyseistä suunnitelmaa valmisteltaessa ei järjestetty kuulemista.

5. Työmarkkinaosapuolien järjestäytymisen eteneminen

5.1 Työnantajajärjestöjen esittely

5.1.1 Kauppa- ja teollisuuskamari, joka pitää yhteyksiä Eurochambreen, on vuodesta 1999 lähtien ollut yritysten tärkein edustuselin. Se edustaa yli 1 500:aa eri aloilla toimivaa yritystä. Moldovan kauppa- ja teollisuuskamari ei myönnä enää alkuperätoistuksia tuotteille, jotka saatetaan markkinoille IVY:ssä, eikä valvo enää EU:hun suuntautuvaa vientiä, jonka valvonnasta huolehtii tullilaitos, jotta voitaisiin hyötyä yleisestä tullietuusjärjestelmästä (GSP). Siitä on tullut ennen kaikkea yritysten palveluksessa oleva kauppakamari. Kauppa- ja teollisuuskamari tukee muun muassa moldovalaisen tuotteiden vientiä sekä auttaa perustamaan yhteisyrityksiä ulkomaisten yritysten kanssa. Se tarjoaa yrityksille lukuisia palveluja ⁽¹⁵⁾. Moldovan kauppa- ja teollisuuskamari toimii ILO:n virallisessa edustustossa, ja sen tiloissa toimii Eurooppa-tiedon palvelupiste. Pääministerinä vuodesta 2001 toiminut Vasile Tarlev toimi aiemmin merkittävissä tehtävissä Moldovan kauppa- ja teollisuuskamarissa. Alle 30 työntekijää työllistävät pienet ja keskisuuret yritykset ovat ryhmittyneet toiseen järjestöön, jolla on tiiviit yhteydet kauppa- ja teollisuuskamariin rahoituksen ja organisaation osalta.

5.1.2 Nykyään toimii myös ”Kansallinen työnantajaliitto”, joka niin ikään edustaa Moldovaa ILO:n kansainvälisissä konferensseissa sekä työnantajia Moldovan valtiojohton koolle kutsuissa tapaamisissa. Vuonna 2006 hallitus teki työnantajien organisaatioilleen maksamista maksuista verovähennyskelpoisia myönteisenä vastauksena ILO:lle esitettyyn valitukseen.

⁽¹⁴⁾ UNDP:n tutkimus, 2007, s. 3.

⁽¹⁵⁾ Kauppa- ja teollisuuskamarin tiedote, toukokuu 2007.

5.1.3 Työmarkkinaosapuolet ovat solmineet kolme uutta työehtosopimusta valtakunnallisella tasolla ja 11 alakohtaista ja paikallista työehtosopimusta. Niiden todellinen vaikutus on edelleen rajallinen työmarkkinavuoropuhelussa, koska kauppa- ja teollisuuskamari — vaikka se on Kansainvälisen työnantajajärjestön tunnustama — on edelleen ennen kaikkea yrityksiä palveleva kauppakamari.

5.2 Yleiskatsaus työntekijäjärjestöjen tilanteen kehittymiseen

5.2.1 Vuoteen 2000 saakka työntekijöitä Moldovassa edusti Moldovan ammattiliittojen yleisjärjestö (*General Federation of Trade Unions of Moldova*, FGSRM), joka oli Neuvostoliiton ammattijärjestöjen organisoinnin pohjalta vuonna 1990 perustettu yhteisjärjestö. Tämä rakenteellinen kokonaisuus omaksui keskusjärjestö-nimikkeen vuonna 2000: Moldovan tasavallan ammattiliittojen keskusjärjestö (*Confederation of Trade Unions of the Republic of Moldova*, CSRМ). Organisaation sisällä syntyi jännitteitä, jotka johtuivat vastakkainasettelusta yhtäältä maantalon, teollisuuden ja palveluiden ja toisaalta moldovaa ja venäjää puhuvien sekä kansallismielisen oikeiston ja kommunistipuolueen välillä. Vuonna 2000 eräät ammattijärjestöt — 14 teollisuusjärjestöä sekä kulttuurialaa ja julkishallintoa edustaneet järjestöt — erosivat CSRМ:stä ja perustivat uuden keskusjärjestön, CSL Solidariteaan. CSRМ:n johdon erottua tehtävistään organisaatiolle nimitettiin uusi johtaja, Petru Chiriac. Huolimatta Ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestön (*International Trade Union Confederation*, ITUC — entinen Vapaiden ammattiyhdistysten kansainvälinen liitto, VAKL, jonka jäsen CSRМ oli ollut vuodesta 1997) välitysponnisteluista jälleenyhdistämisyritys osoittautui mahdottomaksi. Synä tähän olivat henkilökiistat, mutta myös kiistat ammattijärjestön varojen jakamisesta sekä ennen kaikkea poliittisten näkökantojen erot oikeistolaisia, kristillisdemokraattisia ja demokraattisia moldovankielisiä puolueita lähempänä olevan CSRМ:n ja alusta lähtien valtaosin venäjänkielisiä kommunistipuoluetta lähemmäksi asettuneen Solidaritean välillä.

5.2.2 Ammattijärjestöjen jakautuminen monimutkaistui vuodesta 2001, jolloin kommunistipuolue menestyi vaaleissa ja sen johtaja Vladimir Voronin valittiin tasavallan presidentiksi. Solidaritean päätös ryhtyä yhteistyöhön yhteiskunnallisen kehityksen varmistamiseksi ja CSRМ:n omaksuma vaativampi ja kriittisempi asenne kiristivät suhteita viranomaisten ja näiden kahden ammattijärjestön välillä. Hallitus, jota auttoivat sen yhteydet kommunistipuolueeseen ja viranomaisiin, päätti suosia järjestelmällisesti Solidariteaa ja heikentää CSRМ:ää.

5.2.3 Viranomaisten toistuva ja järjestelmällinen asioihin puuttuminen johti siihen, että CSRМ, jota asiassa tukivat entinen VAKL sekä eräät ammattijärjestöt (Elintarviketyöläisten kansainvälinen liitto IUF ja Julkisalojen kansainvälinen liitto PSI), jätti tammikuussa 2004 yhdistymisvapauden rikkomista koskevan valituksen Kansainvälinen työjärjestön (ILO) järjestäytymisvapautta käsittelevään komiteaan (CFA). Vuoden 2006 väliraportissaan järjestäytymisvapautta käsittelevä komitea esitti, että toteutettaisiin riippumattomia tutkimuksia valituksen tehneiden mainitsemista eri puuttumistapauksista. Se totesi myös, että Moldovalla ei ollut käytössään mekanismeja, joiden avulla se kykenisi varoittavalla tavalla määräämään järjestäytymisvapauden loukkaamista koskevista seuraamuksista ja näin varmistamaan asiaa koskevien kansainvälisten normien noudattamisen. Vuonna 2005 ILO:n hallintoneuvosto toteutti maahan matkan. Tuolloinen VAKL kiinnitti Euroopan komission huomiota maassa vallinneeseen tilanteeseen ja esitti vuonna 2005 kriittisen raportin samassa yhteydessä, kun maalle myönnettiin yleinen tullietuuskohdeltu. Tähän mennessä Moldovan hallitus ei ole ryhtynyt minkäänlaisiin toimenpiteisiin korjata-

seen lainsäädäntöä tai noudattaakseen järjestäytymisvapautta käsittelevän komitean suosituksia. Moldovan viranomaiset katsovat järjestäytymisvapautta käsittelevälle komitealle toimitetussa valituksessa mainituista eri seikoista huolimatta, että kyse on pelkästään kahden ammattijärjestön välisestä kilpailusta.

5.2.4 Käytännössä viranomaiset — esimerkkinä presidentti Vladimir Voroninin puheenvuoro Solidaritean kongressissa (vuonna 2005) — vetosivat yhä suuremmin yhden ainoan keskusammattijärjestön luomisen puolesta. Vuodesta 2005–2006 voimasuhde kahden organisaation välillä vähitellen kääntyi (vuonna 2001 CSRМ edusti 450 000:ta jäsentä ja Solidaritea 200 000:ta). Vuonna 2006 Solidariteasta oli tullut selkeästi kaikkein edustavin organisaatio. Kesäkuussa 2007 kyseiset kaksi organisaatiota yhdistyivät uudelleen eräissä kongressissa. Ammattiyhdistysliikkeen maailmanjärjestö on jo ilmoittanut niille, että se ei aio siirtää CSRМ:n jäsenyyttä uudelle ”jälleenyhdistyneelle” organisaatiolle. Sen tulisi sitä ennen osoittaa riippumattomuutensa viranomaisista sekä tuoda selkeästi esiin sitoutumisensa yhdistymisvapautta ja kollektiivista neuvotteluvoimaa koskevien periaatteiden edistämiseen.

6. Katsaus yhdistystoimintaan ja kansalaisjärjestöihin

6.1 ETSK:n vuoden 2004 tutkimuksen keskeiset tulokset

6.1.1 Moldovassa paikallisella ja valtakunnallisella tasolla rekisteröityjä kansalaisjärjestöjä oli noin 2 800 itsenäisyyden julistamisen jälkeen vuonna 1991. Monilla valtion rekisteriin ilmoittautuneilla, etenkin taloudellisten toimijoiden tai viranomaisten perustamilla kansalaisjärjestöillä oli täytettävänä väliaikainen tehtävä siirtymäkauden alussa. Tästä syystä niitä ei voida pitää kansalaisyhteiskunnan riippumattomina toimijoina. Myös organisaatiot, jotka pitivät suuria mielenosoituksia yhdessä opposition kanssa kommunistista hallitusta vastaan, on niinkin otettava huomioon.

Kuten muissakin siirtymävaiheissa olevissa maissa, kansalaisjärjestöt ovat keskittyneet maan pääkaupunkiin pyrkiäkseen vaikuttamaan vallassa oleviin. Poliittisessa toimintaympäristössä kansalaisjärjestöjen kohtaamat vaikeudet lisääntyvät etenkin nuorisopolitiikan sekä kuluttajansuojan ja ympäristönsuojelun kaltaisilla uusilla toiminta-aloilla. Transdnestriassa niiden toimintaa rajoitetaan tiukalla valvontapolitiikalla.

6.1.2 Eräät merkittävät avunantajat (Soros, USAID, Eurasia, Hebo ja British Peace Building) toimivat koulutuksen, kulttuurin ja ihmisoikeuksien aloilla.

6.1.3 Nuorisojärjestöt, joiden rekrytointipohja on vähentynyt maastamuuton lisääntymisen seurauksena, vaativat hallitukselta Eurooppa-myönteistä politiikkaa, joka ei jäisi ainoastaan puheiden tasolle. Ne toivovat, että EU tarjoaisi niille mahdollisuuden osallistua vaihto-ohjelmiin. Valtaosa kansalaisyhteiskunnan edustajista katsoo, että yhteisön tulevista avustusohjelmista ei tulisi neuvotella eikä ohjelmia toteuttaa yksinomaan hallituksen kanssa (kuten toimittiin Tacis-ohjelmassa), vaan myös aktiivisten kansalaisjärjestöjen edustajien kanssa.

6.2 Asiantuntijoiden tutkimuksiin perustuvia huomioita yhdistystoiminnan viimeaikaisesta kehittymisestä

6.2.1 Vuonna 2005 järjestetyissä viimeisimmissä vaaleissa noin 200 kansalaisjärjestöä muodosti ensimmäisen kerran yhteisen ja riippumattoman yhteenliittymän, joka käynnisti maassa tarkkailukampanjan. Kyseinen, tiedotusvälineissä erittäin näkyvästi esillä ollut ja vaikutusvaltainen ”Kansalaisten yhteenliittymä 2005”⁽¹⁶⁾ aktivoitui uudelleen vuoden 2007

⁽¹⁶⁾ Euraasia-säätiön arviointiraportti, lokakuu 2005.

vaaleissa ja auttoi lisäämään kansalaisjärjestöjen uskottavuutta kansalaisten keskuudessa.

6.2.2 Moldovassa voidaan erottaa kolmeen eri kategoriaan kuuluvia kansalaisjärjestöjä. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluvat suuret organisaatiot, joilla on hyvät valmiudet ja jotka tunnetaan hyvin, on perustettu pääkaupunkiin ja ovat osa kansainvälistä verkostoa⁽¹⁷⁾. Toinen kategoria käsittää suuren joukon vähemmän kehittyneitä, usein yhden henkilön varassa toimivia kansalaisjärjestöjä, joiden toimintavalmiudet ovat vähäiset ja jotka ovat rahoituksen tarpeessa. Kolmas ryhmä koostuu eräistä valtiovallan välikätenä toimivista kansalaisjärjestöistä ("gongot", *government-organized nongovernmental organizations*), jotka ovat — kuten muissakin maissa — kokonaan hallituksen perustamia ja rahoittamia.

6.2.3 Transdnestriassa "gongo"-kansalaisjärjestöjen ryhmä on kaikkialla läsnä, sillä Smirnovin hallinto yrittää hankkia liittolaisia kansalaisyhteiskunnasta saadakseen tukea strategialleen ja pysyäkseen vallassa. Eräässä tuoreessa tšekkiläisessä tutkimuksessa⁽¹⁸⁾ mainitaan lisäksi kaksi muuta kategoriaa Transdnestrian 900 kansalaisjärjestön yhteydessä: työläis-, nais- ja nuorten liikkeiden kaltaiset perinteiset organisaatiot sekä pienet kansalaisjärjestöt, jotka ovat valmiita yhteydenpitoon Chisinaun ja kansainvälisten verkostojen kanssa. Eräät päättävät kirjoittautua Moldovan viranomaisten rekisteriin saadakseen näin Euroopan unionin tukea.

6.3 Kansalaisyhteiskunnan nykyiset kuulemismekanismit ja neuvottelut työmarkkinaosapuolten kanssa

6.3.1 Hallituksen eri ministeriöt ovat vuodesta 2005 aloittaneet vuoropuhelun tai tiivistäneet sitä jonkin kansalaisyhteiskunnan sektorin kanssa seuraavin tavoin: kuukausittainen neuvoa-antava kokous ulkoasiain- ja Euroopan integraatioministeriössä sekä huhtikuussa 2006 järjestetty kansallinen konferenssi, jossa laadittiin 18 päätelmää hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan yhteistyön parantamiseksi. Samanaikaisesti muilla, etenkin oikeus-, maatalous ja valtiovarainministeriöillä, on ollut säännöllisiä yhteyksiä kansalaisyhteiskunnan toimijoihin. Useita hankkeita on meneillään etenkin UNDP:n kanssa rekisteröintitoimenpiteiden helpottamiseksi ja monien kansalaisjärjestöjen hankalan taloudellisen tilanteen parantamiseksi.

6.3.2 Marian Lupun aloitteesta Moldovan parlamentti on vuodesta 2006 soveltanut parlamentin ja kansalaisyhteiskunnan välisen yhteistyön käsitettä erittäin kunnianhimoisin tavoittein sekä ehdottanut yhteistyömekanismeja ja -muotoja, joista

voidaan mainita muun muassa jatkuva konsultointi Internetin välityksellä, ylimääräiset kokoukset tai julkiset kuulemiset parlamentin valiokuntien kanssa sekä vuosittainen konferenssi.

6.3.3 Kahden vuoden ajan useat kansalaisjärjestöt ovat pyrkineet toimimaan aktiivisesti EU:n toimintasuunnitelman eri osaluoiden täytäntöönpanossa etenkin niiden romanialaisten ja ukrainalaisten naapureiden myönteisten kokemusten kannustamina. Tätä lähestymistapaa on tukenut myös Euroopan parlamentti, joka antoi mietinnön toukokuussa 2007.

6.3.4 Työmarkkinasuhteiden osalta ei ole syytä hämmästyä siitä, että työmarkkinavuoropuhelu Moldovassa on vaimentunut. Maassa aiemmin toiminut "tasavallan työehtosopimusneuvottelukomissio" oli ennemminkin muualla tehdyistä päätöksistä tiedotettava elin kuin todellinen foorumi kuulemista ja vuoropuhelua varten. Työmarkkinaosapuolet eivät kyenneet vaikuttamaan kyseisen komission esityslistaan — näin ei ollut mahdollista keskustella valituksista eikä järjestäytymisvapautta käsittelevän komitean (CFA) suositusten jatkotoimista. Komissiolla ei ollut omaa sihteeristöä eikä alueellisesti tai alakohtaisesti hajautettua rakennetta. Mainittakoon lisäksi, että CGSRM oli laatinut erilaisia yhteistyöohjelmia Transdnestrian keskusjärjestön kanssa entisen VAKL:n ja eurooppalaisten ammattijärjestöjen tuella.

6.3.5 Vuonna 2006 hyväksyttiin laki työehtosopimusneuvotteluita käsittelevän kansallisen komission organisaatiosta ja toiminnasta alakohtaisine ja alueellisine komiteoineen. Komissioon kuuluu 18 jäsentä, joista 12 on työmarkkinaosapuolten nimeämiä.

Päätelmäksi muodostuu, että vielä on aivan liian aikaista arvioida uusia kuulemis- ja neuvottelumekanismeja ja hallituksen aloittaman yhteistyön tehokkuutta. Kyseisenlainen arviointi on mahdollista vasta pidemmän ajanjakson kuluttua selkeästi määriteltyjen periaatteiden ja menettelytapojen pohjalta.

Kun otetaan huomioon EU:n ja Moldovan suhteiden nykyinen kehittyminen sekä ensimmäiset ilmentymät työmarkkina- ja kansalaisvuoropuhelun uusista muodoista, ETSK on halukas aloittamaan vuoropuhelun Moldovan kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Komitea suosittelee konferenssin järjestämistä jo vuonna 2008, jotta kansalaisyhteiskuntien välinen vuoropuhelu käynnistettäisiin samaan aikaan, kun uutta kehystä EU:n ja Moldovan tasavallan suhteille valmistellaan.

Bryssel 12. joulukuuta 2007

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ Ks. USAID:in vuonna 2005 julkaisemassa raportissa *NGO Scores for Moldova* mainitut esimerkit.

⁽¹⁸⁾ Ondrej Soukop, *People in need*, Praha 2007.